

บทที่ 2

แนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม

ถึงแม้ว่าการศึกษาด้านอุตสาหกรรมโดยนักเศรษฐศาสตร์จะมีอายุเวลายาวนานพอๆกับวิชาเศรษฐศาสตร์เองก็ตาม แต่คำว่า “เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม” เพิ่งจะเป็นที่ยอมรับไม่นานมานี้ในเนื้อหาวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเขียนโดย P.W.S. Andrew เมื่อต้นค.ศ. 1950 ซึ่งในช่วงระยะเวลาก่อนนี้ การทำการวิเคราะห์โดยนักเศรษฐศาสตร์ในด้านอุตสาหกรรม ยังไม่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสาขาหนึ่งในทฤษฎี แต่มีการเรียกชื่อเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม ไปอีกต่างๆ เช่น เศรษฐศาสตร์โรงงาน (Economic Industry) อุตสาหกรรมและการค้า (Industry and Trade) เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ (Business Economic) ซึ่งวิชาเหล่านี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม

ดังนั้น ก่อนที่จะให้คำจำกัดความเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม เราจึงควรทราบถึงประวัติและความเจริญของการพัฒนาอุตสาหกรรมเสียก่อน ซึ่งก่อนอื่นเราจะศึกษาว่าเหตุใดเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรมจึงไม่รุ่งเรืองเท่าสาขาอื่น และมีวิวัฒนาการเป็นมาอย่างไร ได้มีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่ 2 แนวทาง คือ

1. แนวความคิดแบบอังกฤษ (English School of Thought) โดยมีแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์จากอังกฤษ ซึ่งเป็นแม่บทของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ แต่แนวคิดนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงในปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20

2. แนวความคิดแบบ Historical and Institutional School เป็นแนวความคิดใหม่ เริ่มเมื่อปลายศตวรรษที่ 19 แนวความคิดนี้ได้แก่ แนวความคิดของ Ashley, Roscher, Schemoller, Ingram และ Leslie ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมัน ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ มีความคิดว่าข้อสมมติฐานต่างๆของลัทธิ English School ที่มีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกัน และเวลาที่เกิดขึ้นก็ไม่เหมือนกัน ดังนั้น นักเศรษฐศาสตร์พวก Historical School จึงเสนอหลักการที่สำคัญ สำหรับการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ คือ

การวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์นั้นจะต้องวางพื้นฐานมาจากการสำรวจแบบใช้หลักปฏิบัติแทนทฤษฎี (Empirical Investigation) โดยการวางแผน เพื่อหารากฐานธรรมชาติในโครงสร้างแห่งสถาบัน (ประเทศ) นั้นๆ จากการสำรวจดังกล่าวนี้ เราจะสามารถเห็นได้ว่าทฤษฎีต่างๆและการวิเคราะห์ที่ได้มา จะไม่เหมือนกันทั้งหมด หรือถูกต้องทั้งหมด แต่ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของสถาบัน (ประเทศ) นั้นๆตลอดจนการปฏิบัติงานของตัวแปรเศรษฐกิจ (Economic Forces) ที่มีอยู่ว่าเหมือนกับข้อสมมติฐานทางทฤษฎีมากน้อยแค่ไหน

เนื่องจากสถาบันต่างๆที่เกิดขึ้นมีอายุอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆซึ่งสภาพแวดล้อมอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้ การที่จะทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของสถาบันนั้นๆจึงทำได้ด้วยการศึกษาถึงประวัติการพัฒนาของสถาบันนั้นๆเราไม่ควรวิเคราะห์สถาบันต่างๆให้เหมือนกับ วิเคราะห์เศรษฐศาสตร์แบบทฤษฎี แต่เราอาจจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขทฤษฎีที่มีอยู่เพื่อให้เข้ากับตัวแปรต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้

ค.ศ. 1880 นักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมันซึ่ง ได้แก่ Rocher และ Schemoller เป็นต้น Historical School ได้ตั้งรกรากที่ประเทศสหรัฐอเมริกา แนวความคิดที่นักเศรษฐศาสตร์พวกนี้มีอยู่เริ่มขยายต่ออเมริกา ดังนั้นแนวความคิดของ Historical School จึงเริ่มมีบทบาทในสังคมอเมริกันมากขึ้น ต่อมา Wesley Mitchell, Thorstein, Veblen และ J.R.commons ได้ตั้งสมาคมนักเศรษฐศาสตร์อเมริกัน (American Economic Association) ขึ้น ซึ่งสมาคมนี้สนับสนุนแนวความคิดแบบ Institutions ดังนั้นแนวความคิดนี้ก็เริ่มขยายออกนอกประเทศ ไปสู่ประเทศอังกฤษ ซึ่งได้รับการยอมรับจากนักเศรษฐศาสตร์น้อยกว่าอเมริกา และเยอรมัน ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่าง Historical School และแนวความคิดแบบอังกฤษ และผลของความขัดแย้งนั้นก็คือ “เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม”

นักเศรษฐศาสตร์ของ English School ที่มีแนวความคิดเปลี่ยนแปลงไปจากแนวความคิดเดิม ก็คือ Alfred Marshall ผลงานของ Marshall ที่มีต่อหลักการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์นั้น แตกต่างไปจากแนวความคิดของ English School และเป็นที่ยอมรับกันว่าหนังสือ Principles โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือ Industry and Trade เป็นหนังสือที่ใช้เรียนทางเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม Marshall ได้ใช้หลักในการวิเคราะห์เศรษฐกิจร่วมกันทั้ง Induction และ Deduction

Induction คือ การศึกษาจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่

Deduction คือ การศึกษาจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย

โดยทั้ง 2 เรื่องนี้จะไม่อาจขัดแย้งระหว่างกัน ความดี ความถูกต้องของทฤษฎี สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ ซึ่งมีผลทำให้ทฤษฎีนั้นถูกนำไปใช้ จึงทำให้เราได้ทฤษฎีใหม่ขึ้นมา ถึงแม้ว่าผลงานของ Marshall จะได้รวบรวมวิธีการต่างๆที่แตกต่างไปจากแนวความคิดเดิม ในการใช้วิเคราะห์เศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์รุ่นต่อมา หรือบรรดาลูกศิษย์ของ Marshall จะใช้วิเคราะห์เศรษฐกิจ ซึ่งเราจะเห็นได้จากการพัฒนาทฤษฎีจุลภาค (Micro Economic) ซึ่งยังใช้แนวความคิดเดิม (English Tradition) ที่มีข้อขัดแย้งกับแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก

สาเหตุที่ทำให้การพัฒนาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ไม่เป็นไปตามแนวความคิดของ Marshall นั้นยังไม่มีใครทราบได้ แต่มีข้อสันนิษฐานก่อนข้างจะเชื่อถือได้อยู่ 2 ข้อ ที่สามารถอธิบายความแตกต่างที่เกิดขึ้นได้ คือ

(1)วิธีการศึกษาเส้นอุปสงค์ (Demand Curve) ที่ Marshall กำหนดขึ้น (Out Lines by Marshall) นั้นเป็นวิธีที่ต้องใช้ผู้ที่มีความชำนาญอย่างกว้างขวาง (A Wide Range of Different Kind of Skill) ในการศึกษา จึงทำให้ไม่สามารถที่จะบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ทั้งหมดโดยง่าย ซึ่งจุดนี้ก็คือข้อบกพร่องที่ Javon และ Koopman ได้เขียนเอาไว้ โดยเขาได้เน้นให้เห็นถึงหน้าที่ ซึ่งเชื่อมโยงต่อเส้นอุปสงค์ ว่ามีความสัมพันธ์ต่อทุกสิ่งที่เป็นความจริง ดังนั้นในการศึกษาถึงความต้องการ (Demand) จึงต้องใช้เวลามากในการศึกษา และในการวัดผล ซึ่งวิธีแก้ปัญหา (Solution) หนึ่งในที่ Jevon ยอมรับ ได้แก่ การแบ่งเศรษฐศาสตร์ออกเป็นส่วนๆ หรือแยกออกจากกันเลย โดยการใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง (Specialization)

(2) การแบ่งแยกแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ มีข้อที่แตกต่างกันระหว่างหลักสูตรของอุดมศึกษา (University Curriculum) กับหลักสูตรอาชีวะ สำหรับนักศึกษาธุรกิจ (Vocational Requirement) จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ การกำหนดหลักสูตรของระดับอุดมศึกษา ไม่เคยเหมือนระดับอาชีวะ ซึ่งแนวความคิดนี้ เป็นความจริงในเวลาต่อมา แต่ก็มีส่วนที่ทำให้หลักที่ใช้ในการศึกษาภาคอุตสาหกรรม และพฤติกรรมของผู้บริโภคในเศรษฐศาสตร์จุลภาค (Micro Economic) แตกต่างไปจาก ส่วนที่ใช้กับการศึกษาของอาชีวะ (Vocational Training)

ลัทธิพาณิชย์นิยม (Mercantilism)

หลักการคือการได้เปรียบดุลการค้าที่ได้ทำการค้ากับต่างประเทศมีอิทธิพลมากต่อความคิดของคณะผู้ปกครองในหลายๆ ประเทศของทวีปยุโรป ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16

แนวความคิดความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage) ของ Adam Smith (ประมาณ A.D.1776)

	ยางพารา กิโลกรัม/ชั่วโมงทำงาน	ข้าว กิโลกรัม/ชั่วโมงทำงาน
ประเทศไทย	8	4
ประเทศลาว	4	8

สรุป : ให้ไทยผลิตยางพารา และลาวผลิตข้าว แล้วนำมาซื้อขาย แลกเปลี่ยนกัน

ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Theory of Comparative Advantage) ของ **David Ricardo** (ประมาณ A.D. 1816)

	ยางพารา กิโลกรัม/ชั่วโมงทำงาน	ข้าว กิโลกรัม/ชั่วโมงทำงาน
ประเทศไทย	8	4
ประเทศลาว	4	3

สรุป : จะเห็นได้ว่าไทยมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้าทั้ง 2 ชนิด แต่กรณีนี้ก็สามารถมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นได้ โดยพิจารณาจากอัตราส่วน ยางพารา : ข้าว ของแต่ละประเทศ โดยไทยมีประสิทธิภาพในการผลิตยางพาราดีกว่าลาว ส่วนลาวนั้นมีประสิทธิภาพในการผลิตข้าวดีกว่าไทย ($8/4=2$ มากกว่า $4/3=1.33$ และ $3/4=0.75$ มากกว่า $4/8=0.5$) ดังนั้นไทยจะทำการผลิตยางพารา ส่วนลาวจะทำการผลิตข้าว แล้วนำมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน

The Competitive Advantage of Nations (การได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของรัฐ)

Michael E. Porter ได้พูดในช่วง 1980's ว่าความรุ่งเรืองของประเทศเกิดจากการสร้างสรรค์ (Created) มากกว่าการตกทอดจากทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งแรงงาน อัตราดอกเบี้ยหรือมูลค่าเงินตราของประเทศตามที่นักเศรษฐศาสตร์ยุคก่อนระบุไว้ ความสามารถในการแข่งขันของประเทศขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการสร้างสรรค์ของอุตสาหกรรมให้ดีขึ้นและมีขั้นตอนที่สูงขึ้นเรื่อยๆ บริษัทได้เปรียบยิ่งขึ้นจากผู้แข่งขันที่ดีที่สุดของโลกด้วยแรงกดดันท้าทายที่รุนแรง เผชิญหน้ากับคู่แข่งที่ดุเดือดที่สุดในประเทศ คำเรียกร้องต้องการของผู้บริโภคในประเทศ

Fear Conditions (เงื่อนไขที่ต้องระวัง) มีความสำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศ แต่มีใช้แหล่งที่ก่อให้เกิดการแข่งขันอย่างมีประสิทธิภาพตามที่ว่าไว้ด้วย

Factor Proportions Theory of Trade (ทฤษฎีการค้าแบบแบ่งส่วน) ในยุคก่อน ที่สำคัญคือความสามารถของประเทศในการสร้างสรรค์ ยกกระตือรือร้นการใช้ปัจจัยต่างๆ แต่มีใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ตั้งแต่ต้น

Demand Conditions (เงื่อนไขจากการเรียกร้อง) บริษัทที่สามารถอยู่รอด จากการแข่งขัน ความต้องการเรียกร้องโดยผู้บริโภคในตลาดภายในมาก่อนจะสามารถสร้าง Competitive Edge (ขอบเขตการเปรียบเทียบ) ได้ดีกว่า Porter สรุปได้ว่าความต้องการของผู้บริโภคและพฤติกรรมของภาวะตลาด แต่มีใช้ขนาดของตลาดที่จะส่งเสริม ให้มีความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนตลอดไป

Related and Supporting Industries (ความสัมพันธ์ และการสนับสนุนของอุตสาหกรรม) การบริหารจัดการของบริษัทขนาดใหญ่กับบริษัทลูกในเครือที่ผลิตและสินค้าของตนสามารถรักษา

Firm Strategy (ยุทธศาสตร์แข็งแกร่ง), Structure and Rivalry (การแนะนำและการแข่งขัน) ไม่มีสูตรสำเร็จสำหรับหัวข้อนี้ แต่ขึ้นอยู่กับความพอดีและความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เป็นคุณประโยชน์ของอุตสาหกรรมในประเทศนั้นตามกาลเวลา

ผลงานของ Porter ถือเป็นผลรวมของทฤษฎีที่มีก่อนหน้า

- การเน้นการประดิษฐ์สร้างสรรค์ หรือเชิงแข่งขัน สะท้อนการมุ่งสู่อุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์ตามที่ว่าไว้เมื่อ 30 ปีก่อนหน้านั้น

- การยอมรับว่าประเทศมีบทบาทสำคัญต่อนโยบายอุตสาหกรรมในการส่งเสริมประสิทธิภาพการแข่งขันระหว่างประเทศอีกทั้ง Factor Conditions ที่จะแสดงให้เห็นถึงส่วนประกอบของต้นทุน Demand Condition ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนการกระทำของผู้ประกอบการ และประสิทธิภาพการแข่งขันได้รวมแก่นสารของ Factor Proportions, Product Cycle และ Imperfect Competition Theories(ทฤษฎีการแข่งขันอย่างไม่สมบูรณ์) มาประยุกต์เป็นกลยุทธ์การตลาดระหว่างประเทศแก่บริษัทในศตวรรษที่ 21 นี้

Michael E. Porter

นักเศรษฐศาสตร์ที่เด่นดังในยุคนี้ได้จำแนกในหนังสือ The Comparative Advantage of Nation ในช่วง 1980's ว่า

- การประดิษฐ์สร้างสรรค์ทางเทคโนโลยี (Innovation) เป็นจักรกลขับเคลื่อนการขยายตัวของการค้าโลก

- การส่งเสริมอุตสาหกรรมของแต่ละประเทศ การควบรวมกลุ่มบริษัทยักษ์ ในประเทศมหาอำนาจหลายแห่ง การคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในของบางประเทศ ล้วนเป็นปัจจัยผลักดันให้ประเทศต่างๆ ทำการค้าข้ามชาติ

แนวคิดการบริหารองค์กรของ Dr.Peter M. Senge

Learning Organization (Dr.Peter M. Senge)

Five Disciplines

1. Personal Mastery	มุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศของบุคคล
2. Mental Model	การเปิดแนวความคิดกว้างไกล
3. Shared Vision	การหาแนวทางร่วมกัน

- 4. Team Learning การจับบุคคลกรเป็นทีม
- 5. Systems Thinking การสร้างความคิดเป็นระบบ

หลากหลายแนวคิดของผู้บริหารในยุคของการเปลี่ยนแปลง

- สังคมจะเข้าสู่ยุค Knowledge Society, Learning Society (การสร้างสังคมการเรียนรู้)
- เทคโนโลยีจะมีบทบาทต่อชีวิตประจำวันมากขึ้น ICT, Biotech.
- เศรษฐกิจเข้าสู่ยุค Digital Economy
 - การวางแผนกลยุทธ์องค์กรจะมองระยะยาว
 - การจัดโครงสร้างองค์กรจะเป็นแนวราบและเป็นเครือข่าย (Flat Organization & Networking)
 - การกระจายอำนาจการตัดสินใจสู่ผู้ปฏิบัติจะมากขึ้น (Empowerment)
 - องค์กรช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น รัฐจะช่วยน้อยลง (Self-sustainable)
 - ประชาคมจะมีส่วนร่วมมากขึ้น (Participation)
 - การใช้ความรู้เชิงสหวิทยาการมีความจำเป็นมากขึ้น
 - การแก้ปัญหาจะต้องมองภาพที่เป็นลักษณะองค์รวม

การวางแผนเพื่อพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

